

fide, animo atque proposito, in universalis Ecclesiæ decus, commoda, atque præsidium.

Quis conatum nostrorum in tam arduo incepto fuerit successus, palam edicere cum vetat pudor, tum pene universorum in Ecclesia ordinum, in primis vestrum omnium benignissima de illo judicia. His amplissimum labori nostro præmium, certe expectatione nostra et merito nostro longe majus, non sine grati ac demissi animi tacita significatione experti sumus.

Istis autem bonarum vestrarum voluntatum testificationibus freti atque confisi, querimonias obtreptantium nonnullorum facile insuper habuimus. Id enim nobis certo persuasum fuit, navatam a nostris in Augustino illustrando operam calculis universorum comprobendam, cum iis placuerit, penes quos istarum rerum et iudicium et arbitrium esse universi confitentur.

Neque vero expectatio ista nos fefellit. Novum ecce et ingens operi nostro præsidium accedit ex nupera per apostolicam Sedem damnatione libellorum quibus invidia gravare nos moliebantur haud æqui laborum ac fidei nostræ æstimatores. Palmarium adversus istos defensionis nostræ incrementum afferet augustissimi Cœtus vestri auctoritas et suffragium : atque hanc communis vestræ sententiæ atque iudicii significationem eo impensius liberiusque deprecamur, quo totum hoc vigiliarum nostrarum opus sub Ludovici Magni auspiciis, regioque insignitum nomine publicam in lucem emisimus.

Quod si religiosissimi Principis in recognoscendo isto munere benignitati et humanitati addideritis commendationis vestræ pondus, erit omni præsidii genere vallatum opus, quod nec ulla delebit ætas, nulla lacessere in posterum audebit manus atque protervia : pro quo insigni favore atque benefacto, Clarissimi sanctæ Religionis Antistites, et vobis singulis, et universo Sacrosancto Ordini vestro acturi atque habituri sumus immortales gratias.

IN APPENDICES AUGUSTINIANAS

ET ALIA HOC IN VOLUMINE CONTENTA

BREVIS PRÆFATIO

Quandoquidem seorsum et in angulum rejecta sunt spuria illa Opuscula, quæ variis temporibus S. Augustino supposita fuere ; eundem quoque modum et ordinem hoc loco tenere visum est, adeoque peculiarem ejusmodi scriptis Præfationem assignare a generali sejunctam, quæ operæ in hac etiam parte a nobis impensæ rationem contineat : tum ut ne quis ea a nobis neglecta fuisse forte suspicetur ; tum ut lector ad eorum lectionem informetur, moneaturque de aliis rebus, quæ in hoc postremo volumine continentur.

Ut ad rem veniamus, singulæ singulis Augustini tomis subjiciuntur Appendices, eas complectentes scriptiunculas, quas vel stili quædam imitatio, vel argumenti affinitas, vel casus, vel temporum ignorantia, vel denique fraus auctorum bibliopolarumve Augustino affinxit. Ex stili nonnulla imitatione factum putamus, ut Cæsarii Arelatensis episcopi plurimi sermones Augustinianis accenserentur. Quod vero Pelagii ad Demetriadem epistola, et Fastidii ad Fatalem viduam de Vidua christiana liber sancto Doctori adscriptus sit, haud scio an argumenti affinitate, an dolo contigerit auctorum, qui vel ut scriptioni suæ auctoritatem præteritumve accerterent, vel quod nomini diffiderent suo, tanti nominis titulum supposuerint. Non aliud certe in causa fuit, cur editores et bibliopolæ subdititiis illis scriptis idem nomen præfixerint, nimirum ut majoris pretii haberentur, et carius venirent spurie illæ merces. At fatendum est casu vel temeritate amanuensium et editorum plerumque factum fuisse, ut hoc specioso titulo ejusmodi adulterina opuscula honestarentur. Nam sæpius contigit, ut cum librarii aliquos Augustini libros exscripsissent, nec eis ex sancto Doctore suppeteret unde æquum volumen conficerent ; ex quovis anonymo opere, quod fortuito esset ad manum, supplerent quod justo volumini deesset. Idque subinde ansam præbuit tum exscriptoribus, tum incautis editoribus, ut posteriora hæc opera eidem auctori adscriberent, cujus nomen priora præferebant. Quæ res eo usque progressa est, ut nullum fere sæculum sit, ex quo adulterinæ ejusmodi aliquæ scriptiones genuinis Augustini operibus non accesserint.

Hinc natum est triplex incommodum : unum quod genuinorum ejus operum dignitas et lectionis gratia ex hac farragine nonnihil miaueretur ; alterum, quod inde traditionis veritas quodammodo etiam obscuraretur, dum posteriorum temporum scripta ad superiorem ætatem pertinere putantur ; tertium denique, quod suppositi illi fetus incautos lectores inducant ad sectandas sinistras opiniones, quas splendido Augustini nomine oblectas deprehenderint. Quapropter ut his incommodis occurreretur, ejusmodi spurias scriptiones a genuinis et sinceris Augustini Operibus segregare, et in angulum quemdam rejicere plurimum iuterat.

Hoc negotium ab eruditis nonnullis primum inchoatum, a Lovaniensibus deinde, tum a Joanne Verlino et a Bernardo Vindingo, Augustinianis, multum promotum, et magna ex parte confectum, necdum tamen penitus

absolutum, operam etiam nunc aliquam exigere videbatur. Nihil vero a nobis prætermissum, ut ei fieret satis. Ejus rei causa veteres manuscriptos codices, in quibus sua cuique auctori adscribuntur, quam plurimos adhibuimus: viros doctos, qui ex familiari sancti Doctoris lectione et frequenti usu stilum ejus ac genium persentire assuefacti sunt, consulimus; nosque ipsi cum indubitatis Augustini Operibus ea quæ dubia et non ita certa erant, diligenter contulimus; et stilo, sententiis, doctrina, Scripturarum citationibus et explicandi ratione invicem comparatis, rem eo a nobis perductam existimamus, ut nullum, aut fere nullum inter genuina Augustini opera rejiciendum supersit, quod non rejectum sit; nullum, aut fere nullum rejectum, quod non æquis censoribus rejiciendum videatur.

Verum quia notha hæc opera discernere haud sufficiebat, nisi etiam veri eorum auctores indicarentur; id quoque, quantum nobis licuit, præstare conati sumus, rati nullius fere pensi a lectoribus haberi ea scripta, quorum scriptores ignorantur. Neque certe nos operæ nostræ pœnituit. Datum quippe est detegere bene multos, quorum seriem inferius exhibituri sumus. In aliis haud paucioribus auctorum superiorum fragmenta observavimus, quæ vel asteriscis, vel etiam uncinulis distinximus, notatis locis, ex quibus hæc translata et accepta erant. Unde fit ut facili negotio deprehendatur tempus quo unaquæque hæc opera conscripta sint. Hinc traditionis ecclesiasticæ curiosus indagator perspiciet, sæculo duodecimo superiores non esse, nedum ad Augustini tempus revocandos, libros de Spiritu et Anima, de Diligendo Deo, Manuale, ubi in eis adverterit fragmenta ex Anselmo, Bernardo, et Hugone Victorino. Cæterum ne ejusmodi spuris opusculis Augustini doctrina quodammodo contaminaretur, si res de quibus in eis agitur, in eundem indicem permixtim conjiceremus; peculiarem Appendicibus indicem generalem rejecimus in ultimum huncce tomum, de quo in præsens agendum est.

In postremo hocce tomo post hanc Præfationem sequitur Vita sancti Augustini, ex ipsius scriptis a nobis concinnata: qua in re magno nobis usui fuere commentarii piæ memoriæ Sebastiani Le Nain Tillemontii, qui nobiscum suos in hanc Vitam commentarios liberaliter communicavit, nullo alio animo, quam ut Ecclesiæ Dei consuleret, cui universos labores suos, maximos sane et utilissimos, unice consecravit, ab inani vani nominis gloriola supra communem modum alienus. Hæc Vita erit instar Augustinianorum, imo ecclesiasticorum ejus temporis, Annalium quorum sanctissimus Doctor pars magna fuit; singulisque annis ad marginem adnotatis, sua facta, quantum veterum rerum longinquitas patitur, assignabuntur. Aliam brevioram vitam a Possidio compositam habes in fine tomi decimi.

Proliori illi Vitæ succedent tres indices Operum S. Augustini. In primo exhibetur series et ordo cujusque tomi Operum, cum Lovaniensi, cui Erasmus fere concordat, comparatus: in secundo, ordo antiquus cum novo collatus: in tertio denique, singula Opuscula ordine alphabetico referuntur. Horum Indicium auxilio qui antiquis editionibus assuefacti sunt, facili negotio unumquodque Opusculum reperturi sunt (a).

Triplicem hunc Indicem excipiet Index universalis, et quidem copiosissimus omnium rerum, quæ in decem Augustini Operum tomis continentur; tum Index itidem generalis omnium Scripturæ sacræ locorum, quæ in illis operibus sparsim explicantur. In priori illo Indice concinnando non tantum singulorum tomorum Indices a nobis consulti sunt, sed nova insuper diligentia adhibita ad supplenda ea, quæ forte in peculiaribus illis Indicibus desiderabantur. Diu anceps fuit animus, quamnam methodum in adornando hoc generali Indice sequeremur. Principio venerat in mentem, quamdam Augustinianæ doctrinæ Summam, sive quoddam Theologicum corpus ad mentem sancti Doctoris ex selectis fusioribusque ejus sententiis contexere secundum methodum sancti Thomæ vel Magistri sententiarum. Verum consultius demum visum est generalem rerum Indicem ordine alphabetico de more adornare, ex quo haud operosum fuerit prædictam conficere Summam, quæ alias si e re publica esse videbitur, fieri poterit, et seorsim in lucem emitti.

Extremum denique locum tenebit Index alius generalis omnium spuriorum Opusculorum, quæ in Appendicibus cuique tomo subjunctis continentur. Hic Index omnino necessarius visus est ad levandum lectorum laborem, qui Augustini scriptis lectitandis assueti, vix ac ne vix quidem alienis ejusmodi scriptiunculis, quas inter multæ quisquilæ sunt, tempus et otium terere sustinerent. Tametsi non pauca in his reperiuntur scripta veterum quorundam insignium auctorum, lectorum studio haudquaquam indigna: qualia sunt Joannis Chrysostomi, Ambrosii, Maximi Taurinensis, Fulgentii Ruspensis, et aliorum ejusmodi opuscula, uti et sermones Cæsarii episcopi Arelatensis; sed quæ vel solo auctorum nomine lectorem alliciant. Horum omnium auctorum et aliorum, quantumvis ignobilium vel ignotorum, Indicem generalem, ab Augustiniano sejunctum, conficere quoddam operæ pretium duximus: ut hoc compendio, absque magno dispendio temporis, lectores dispicere possint, quidquid in illis opusculis lectu aut scitu dignum reperiat. In tanta vero, tamque varia diversorum auctorum et opusculorum congerie fieri non potuit, quin diversæ subinde pugnantisque de una eademque re occurrant sententiæ, imo etiam errores et exoticæ opiniones. Quod qui in malam rapiat partem, næ ille contra rectæ rationis leges pugnaverit. Paulo minus ab æquitate aberraverit, qui nos marginalium notarum fecerit approbatores aut fidejussores. In his enim nostri tantum muneris est, non nostra, sed aliena indicare et proferre; neque contextum ad amussim repræsentare, sed notas quasdam et signa extra lineas ponere,

(a) Translata huc utraque Bened. præfatione, tres tamen indices, de quibus agitur, in ultimo tomo videre est. M.

quæ lectorem properantem, et cui per otium integra illa Opuscula perlegere non vacet, admoneant argumenta de quo agitur, invitentque ad ea penitus discutienda quæ e re sua esse intellexerit.

His absolutis, tria duntaxat a nobis insuper desiderari posse videntur; nempe indicatio variarum sancti Augustini editionum, quæ ab inventa arte typographica factæ sunt: deinde commemoratio virorum omnis ordinis clarissimorum, qui nobis veterum codicum suppetias contulerunt ad hanc editionem adornandam: denique collectio testimoniorum ex vetustis saltem auctoribus, qui sanctissimum Doctorem ejusque scripta elogiis exornarunt.

Ad primum quod attinet, res propemodum infinita esset omnes commemorare Augustinianorum Operum, sive omnium, sive singulorum, editiones. Post libros de Civitate Dei, qui novæ typographicæ artis primos fere honores lucemque meruerunt, alia sanctissimi Doctoris Opera subinde vulgavit Joannes Amorbachius, eaque omnia in unum tandem corpus redigere cœpit anno 1504, quod undecim in partes distinctum intra biennium absolvit: dum interim Jodocus Badius Ascensius quædam sancti Doctoris Opuscula variis annis tum Parisiis, tum Lugduni, typis imprimi curavit. Majorem collectionem decem tomis, anno 1529, Basileæ in lucem emisit Desiderius Erasmus: cujus editionem multæ aliæ variis in locis subsecutæ sunt usque ad annum 1577, quo Doctores Lovanienses auctiorem et longe accuratiorem Antwerpiæ publici juris fecerunt.

Jam vero quoties hæc Lovaniensis editio recusa sit, si quis percensere vellet, res abiret in longum, nec forte tanti esset. Quis porro singulorum Opusculorum singulas editiones enumeret? In his Joannes Ulimmerius novum volumen, cui titulum inscripsit *de Diversis*, constans Sermonibus centum triginta duobus, partim antea ineditis, partim ab ipso castigatis, anno 1564, cum Vita Augustini a Possidio scripta et ejus Operum Indiculo in vulgus emisit. Alios sermones nostro tempore e tenebris eruerunt Jacobus Sirmondus, et Hieronymus Vignerius, quorum posterior Opus imperfectum contra Julianum primus vulgavit.

Has in primis suppetias habuimus ad nostram editionem conficiendam: quibus accessere infiniti propemodum veteres codices, e plurimis deprompti bibliothecis, quas commemoravimus suis locis, ubi singulorum Operum collationes ad veteres codices factas notavimus. Singulorum virorum nomina, qui ejusmodi subsidia nobis contulerunt, recensere cuperemus: verum ab hac enumeratione hoc loco abstinere visum est, ne quem aut illaudatum præteriremus, aut suo non commemoramus ordine, aut debito denique elogio fraudaremus. Omnibus et singulis gratiam habebunt, ut speramus, lectores benevoli, cum eorum bibliothecas suis locis commemoratas viderint.

At sine ingrati animi vitio silere non possumus, quantam habeamus gratiam tum eminentissimo Ecclesiæ principi Antonio Ludovico de Noailles archiepiscopo Parisiensi, quem sanctissimus Pontifex Innocentius XII ob pietatem et doctrinam sibi notam et probatam, sacra purpura, dum hæc absolveremus, gratanti animo, universis applaudentibus decoravit; tum illustrissimo Carolo Mauritio le Tellier archiepiscopo duci Remensi: qui ambo, pro eximio suo in Augustinum studio, novam hanc editionem suo patrocínio dignati sunt, suaque auctoritate roborarunt: quibus illustrissimus Meldarum antistes, Jacobus Benignus Bossuet, non minus propenso in sanctum Doctorem animo ultro accessit.

Postremo veterum de Augustino testimonia congerere haud operæ pretium fuerit: cum illustriora ejus elogia cuivis erudito lectori aliunde obvia sint; nec alia necessaria videantur ad tantum virum commendandum, quem in exponendis fidei dogmatibus, et morali doctrina christiana explicanda, Doctorem maximum, integerrimum, et puriori Christi doctrinæ maxime inhærentem universa agnoscit Ecclesia.